MÜBERRİD

Kırâat, nahiv ve edebiyat âlimi. Künyesi, Ebü'l-Abbas olup, ismi, Muhammed bin Yezîd bin Abdülekber bin Umeyr bin Hassan bin Süleymân bin Sa'd bin Abdullah bin Zeyd'dir. Hocası, Mâzinî'nin bilgisini takdîr ederek, "hakkı isbât edici" ma'nâsına kullandığı "Müberrid" kelimesi, onun lakabı oldu. Nahiv ilminde değişik bir usûl tâkib eden Kûfeliler, müberrid kelimesini müberred şeklinde söyleyerek, "soğutulmuş" ma'nâsına kullandılar. Basra'da doğan Müberrid, Bağdâd'da yerleşti ve 285 (m. 898) yılında burada vefât etti.

Müberrid, Basra'da devrinin büyük âlimlerinden Ebû Ömer Cermî, Ebû Osman Mâzinî, Ebû Hatem Sicistânî ve daha birçok âlimden ilim tahsil etti. Basra dil mektebine mensûb olan Müberrid, zekâsının parlaklığı, hafızasının kuvveti, anlayış ve muhakemesinin fazlalığı sayesinde, daha küçük yaşlarda nahiv ve lügat ilimlerindeki üstünlüğünü, çevresindekilere kabûl ettirdi. 244 (m. 858) yılında bir âyet-i

kerîmenin okunuşu ile ilgili, halife Mütevekkil'le Feth bin Hakan arasındaki bir münâzaraya hakemlik yaptı. Devlet adamlarıyla dostluk kurdu. 247 (m. 861) yılında Mütevekkil'in öldürülmesinden sonra Bağdâd'a gelerek, orada yerleşti. Tâhiroğullarından vâli Ubeydullah bin Abdullah bin Tâhir ve kardeşi tarafından himâye edildi. Bağdâd'da yıllarca insanlara ders vermekle meşgûl oldu. İlminin çokluğu ve hafızasının kuvveti ile meşhûr oldu. Dil mes'elelerinde delîl olarak şiir okumadığı bir mes'ele yoktu.

Talebeleri arasında meşhûr âlimler yetişti. Ebû İshâk Zeccâc, İbn-i Keysân, Ebû Bekir Sûlî, İbn-i Dürüsteveyh, Muhammed bin Ebû Ezher, İsmail bin Muhammed Saffâr, Ebû Abdullah Hâkimî, Ebû Sehl bin Ziyâd, Ebû Ali Tavmârîve Nefteveyh gibi âlimler, bunlardan ba'zılarıdır.

Müberrid'in çoğunluğu dil ve edebiyat ilimlerine dâir kırktan fazla eseri vardır. Bunlardan "el-Kâmil fi'l-edeb" adlı olanı, bu tarzda yazılan eserlerin en kıymetlilerindendir. Hadîs-i şerîfler, târihî hâdiseler, hutbe ve darb-ı meseller, târihî rivâyetler ve eski şâirlere âit şiirleri toplamış ve bunların lügat, gramer ve târihî bilgi yönünden değerlendirmesini yaparak, zamanının dil ve edebiyat çalışmalarını kitap hâline getirmiştir. Bu eserin çeşitli zamanlarda şerhleri yapılmıştır. İlk olarak 1286 (m. 1869) yılında İstanbul'da olmak üzere değişik yerlerde baskıları yapılmıştır. "Muktedâb" adlı diğer bir eseri de nahiv ilmine dâirdir. Kitâb-ül-müzekker ve'l-müennes, Me'aniyy-ül-Kur'ân, Basra nahiv âlimleri tabakâtı, Kitâb-üt-ta'âzî, Kitâb-ün-nesebi Kahtan ve Adnan, el-Maksûr ve'l-memdûd, el-İştikâk, Kavafî adlı eserler onun yazmış olduğu kitaplardan ba'zılarıdır.

Ebü'l-Abbas Müberrid buyurdu ki: "Denilir ki, güzel ahlâka yöneldiğin zaman, haram olan şeylerden sakın. Geçimi ve rızkı en iyi olan, başkasının geçimini üzerine alandır."

Şu mübârek sözler onun eserinden alınmıştır. Âişe vâlidemiz (radıyallahü anha) buyurdu ki: Resûlullahtan (aleyhisselâm) işittim. Buyurdu ki; "Bir kimse, insanların kızacakları şeyde Allah'ın rızâsını ararsa, Allahü teâlâ onu, insanlardan geleceklerden korur. Bir kimse, Allahü teâlânın kızacağı şeyde, insanların rızâsını ararsa, Allahü teâlâ onun işini insanlara bırakır."

"Kim, kalbini kibir, riya, haset ve gıybet gibi ma'nevî hastalıklardan temizlerse, Allahü teâlâ da onun bedeni ve a'zâlarıyla, hayırlı, rızâsına uygun işler yapmayı ona nasîb eder."

Hazreti Ömer (radıyallahü anh) şöyle buyurdu: "Biz insanların işini kolaylaştırdık. Bizim işlerimiz de kolaylaştırıldı."

Hazreti Ali (radıyallahü anh) buyurdu ki: "Savaşta yiğitlik, kızgınlıkta yumuşak huyluluk, ihtiyâç ânında da hakîkî dostluk ortaya çıkar."

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Târîh-i Bağdâd cild-3, sh. 380

2) Vefeyât-ül-a'yân cild-4, sh. 313

3) Mu'cem-ül-müellifîn cild-12, sh. 114

4) Mu'cem-ül-udebâ cild-19, sh. 111

5) Lisân-ül-mîzân cild-5, sh. 430

6) En-Nücûm-üz-zâhire cild-3, sh. 117

7) Bugyet-ül-vuât cild-1, sh. 269

8) Mir'ât-ül-cinân cild-2, sh. 210

9) Şezerât-üz-zeheb cild-2, sh. 190

10) El-Kâmil fi't-târih cild-1, sh. 184

11) Muntazam cild-6, sh. 6

12) Miftâh-üs-se'âde cild-1, sh. 157

13) Muhtasar fî ahbar-il-beşer cild-2, sh. 61